

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนากิจกรรมคัดแยกประเภทขยะมูลฝอยในเขตเทศบาล ตำบลมหาราช อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา” เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อเป้าหมายของการพัฒนาในการแก้ไขปัญหาที่ตรงประเด็นให้มากที่สุด ผู้วิจัยได้แบ่งการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

ระยะที่หนึ่ง

จากการศึกษาเอกสารและสำรวจข้อมูลพื้นที่ที่ทำให้ทราบถึงสภาพทั่วไปของเทศบาลตำบลมหาราช โดยสำนักงานเทศบาลตำบลมหาราชตั้งอยู่ในเขตพื้นที่อำเภอมหาราช ห่างจากจังหวัดพระนครศรีอยุธยาประมาณ 24 กิโลเมตร มีเนื้อที่ประมาณ 13.52 ตารางกิโลเมตร มีเขตการปกครองครอบคลุมพื้นที่หมู่ที่ 1 ถึงหมู่ที่ 4 ตำบลมหาราช และพื้นที่หมู่ที่ 1 ถึงหมู่ที่ 6 ตำบลหัวไผ่ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา รวมทั้งสิ้น 10 หมู่บ้าน จำนวนประชากรในเขตเทศบาลตำบลมหาราชมีประชากร ณ เดือนมีนาคม พ.ศ. 2549 รวมจำนวน 3,370 คน แยกเป็นชายจำนวน 1,630 คน จำนวน 1,740 คน ข้อมูลจากศูนย์ทะเบียนราษฎร สำนักทะเบียนท้องถิ่นเทศบาลตำบลมหาราช

โดยในเขตเทศบาลจะมีประชากรในวัยเด็กเป็นสัดส่วนที่น้อยเมื่อเปรียบเทียบกับประชากรในวัยสูงอายุ ส่วนประชากรในวัยผู้สูงอายุจะไปทำงานในท้องถิ่นอื่นเป็นส่วนใหญ่ สภาพแวดล้อมในเขตเทศบาลตำบลมหาราชปัจจุบันสภาพแวดล้อมส่วนใหญ่ยังคงสภาพดี เนื่องจากไม่มีโรงงานอุตสาหกรรม ส่วนการดำเนินงานด้านการกำจัดขยะมูลฝอยนั้น เทศบาลตำบลมหาราชมีรถยนต์บรรทุกทุกขนาดความจุ 10 ลูกบาศก์เมตร จำนวน 2 คัน และนำขยะไปทิ้งยังที่ดินสำหรับใช้ทิ้งขยะของเทศบาลตำบลนครหลวง โดยมีค่าใช้จ่ายในการขนย้ายขยะมูลฝอยประมาณเดือนละ 15,000 บาท และขยะส่วนใหญ่เป็นขยะมูลฝอยทั่วไป ไม่มีขยะที่เป็นอันตรายหรือเป็นสารพิษ (นุกุล ศรีงาม. 2550, กุมภาพันธ์ 10) ปริมาณขยะประมาณเดือนละ 20 ลูกบาศก์เมตร และมีแนวโน้มสูงขึ้น ซึ่งทางเทศบาลตำบลมหาราชได้วางแผนกำหนดมาตรการเกี่ยวกับนโยบายและโครงการต่าง ๆ เช่น โครงการรณรงค์ส่งเสริมให้ประชาชนคัดแยกประเภทขยะก่อนทิ้ง การจัดหาอุปกรณ์ภาชนะรองรับขยะมูลฝอยที่มากขึ้นร้อยละ 10 และจัดสรรงบประมาณจำนวน 20,000 บาทต่อปี

ในเขตเทศบาลตำบลหาราช ไม่มีตลาดสด ร้านค้าที่มีอยู่เทศบาลจะเป็นในลักษณะใช้ที่อยู่อาศัยตั้งเป็นร้านค้าเล็ก ๆ จำหน่ายสินค้าอุปโภคและบริโภคในชีวิตประจำวันเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนในชุมชนและพื้นที่ใกล้เคียงเท่านั้น และมีการจัดการตลาดนัด จำนวน 2 แห่ง สัปดาห์ละ 3 ครั้ง สถานศึกษามีทั้งโรงเรียนระดับประถมศึกษา 2 แห่ง คือ โรงเรียนวัดปากคลอง (ประชามหาราช) และโรงเรียนวัดคูโลม โรงเรียนระดับมัธยมศึกษา 1 แห่ง คือ โรงเรียนมหาราชประชานิมิต รวมทั้งศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนอำเภอหาราช (เทศบาลตำบลหาราช. 2550 : 7)

การสำรวจพื้นที่ และการสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องมีดังนี้

1. สภาพของการกำจัดขยะ จากการสำรวจพื้นที่จริงและสอบถามผู้ที่เกี่ยวข้องในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยและประชาชนในพื้นที่ พบว่าการบริหารจัดการขยะมูลฝอยมีหน่วยงานที่รับผิดชอบคือ กองสาธารณสุขของเทศบาลตำบลหาราช มีอัตรากำลังพลในการทำงานประกอบด้วย ข้าราชการ 2 คน ลูกจ้าง 1 คน และคนงานทั่วไป 8 คน ปฏิบัติหน้าที่ในการจัดการขยะมูลฝอยทุกวันยกเว้นวันอาทิตย์ เริ่มตั้งแต่เวลา 05.00-15.00 น. จำนวนรถขนย้ายขยะมีจำนวน 2 คัน แบ่งการจัดเก็บได้ 2 สาย คือ ตำบลหาราช และตำบลหัวไผ่ เมื่อคนงานทำการขนย้ายขยะจากชุมชนเรียบร้อยแล้ว จะคัดแยกประเภทขยะมูลฝอย โดยคัดแยกเฉพาะขยะที่สามารถนำกลับไปใช้ใหม่ได้ หลังจากนั้นรถขยะจากเทศบาลตำบลหาราชจะนำขยะมูลฝอยทั้งหมดนี้ ไปทิ้งที่เทศบาลตำบลนครหลวงปฏิบัติอย่างนี้เป็นประจำทุกวัน ในส่วนของประชาชนนั้นจากการสำรวจและสอบถามพบว่า ประชาชนส่วนใหญ่ไม่นิยมคัดแยกขยะมูลฝอยก่อนทิ้งจากครัวเรือนและทิ้งขยะหลายประเภทรวมกันร้อยละ 90 ของประชากรทั้งหมด ถึงขยะที่ใช้ในครัวเรือนจะเป็นภาชนะหลายประเภท เช่น ถังสี ตะกร้าสาน

2. ปัญหาที่พบในการบริหารจัดการขยะมูลฝอย จากการสอบถามหัวหน้ากองสาธารณสุขเทศบาลตำบลหาราชพบว่า ปัญหาที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการขยะมูลฝอย คือ คนงานเก็บขยะมีน้อยเมื่อเทียบกับปริมาณของขยะมูลฝอยที่เพิ่มขึ้นทุกเดือน เนื่องจากการขยายพื้นที่ความรับผิดชอบจึงมีประชากรเพิ่มมากขึ้น รวมทั้งจำนวนของงบประมาณที่ได้รับจำกัด แต่มีค่าใช้จ่ายในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยในแต่ละเดือนค่อนข้างสูง ปัญหาที่พบในการสอบถามภาคของประชาชนนั้นก็คือ ถังขยะไม่มีฝาปิด และเทศบาลไม่จัดหาถังขยะแยกประเภทมาใช้ในชุมชน การแยกขยะในครัวเรือนยุ่งยาก เนื่องจากต้องใช้ถังขยะหลายใบ ไม่สะดวกในการขนย้าย และใช้พื้นที่จัดเก็บมากกว่าถังขยะถังเดียวที่รวมกัน

3. การสัมภาษณ์แบบเชิงลึกนั้น ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์กับบุคคลผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับขยะมูลฝอย เพื่อค้นหาปัญหา สาเหตุ แนวทางการแก้ไขในการจัดการบริหารขยะมูลฝอยของ

ท้องถิ่น จากบุคคลต่าง ๆ ได้แก่ นายกเทศมนตรี หัวหน้ากองสาธารณสุข พนักงานเก็บขยะ พนักงานขับรถขยะ และประชาชน สรุปผลการสัมภาษณ์เป็นประเด็นต่าง ๆ ตามกลุ่มผู้ให้สัมภาษณ์ดังนี้

3.1 นายสมจิตร ผดุงชอบ (2550, กุมภาพันธ์ 3) นายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลมหาสาร พบว่ามีประเด็นที่สำคัญดังนี้

สาเหตุของปัญหา คือ งบประมาณที่จำกัด

แนวทางการแก้ไขปัญหา คือ ส่งเสริมให้ชาวบ้านรู้ในโทษและประโยชน์ของ ขยะมูลฝอย ทำการแยกขยะก่อนทิ้ง และชุมชนต้องเข้ามามีส่วนร่วมกันแก้ไขปัญหานี้

ข้อดี คือ การบริหารจัดการขยะทำได้รวดเร็ว

ข้อเสีย คือ งบประมาณที่จำกัด

โดยนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลมหาสารได้ให้สัมภาษณ์ไว้ดังนี้

“สาเหตุของปัญหามันก็คือเรื่องของเงินงบประมาณถ้ามีน้อยเราก็ทำได้แค่การจัดการถึงขยะให้พอเพียงกับความต้องการของชาวบ้านเท่านั้น แนวทางการแก้ไขปัญหาคือส่งเสริมให้ชาวบ้านมองเห็นโทษและประโยชน์ของขยะมูลฝอย และมุ่งเน้นให้แยกขยะจากครัวเรือนก่อนทิ้ง ทั้งนี้ชุมชนต้องเข้ามามีบทบาทร่วมกันทุกฝ่ายจึงจะประสบผลสำเร็จได้ข้อดีของการบริหารจัดการขยะมูลฝอยกำจัดขยะได้รวดเร็วทุกวัน ข้อเสียคือในเรื่องของงบประมาณที่จะนำมาจัดการปัญหาขยะอย่างจริงจังมันมีน้อย”

3.2 นายอนุกุล ศรีงาม (2550, กุมภาพันธ์ 10) หัวหน้างานสาธารณสุขเทศบาลตำบลมหาสาร พบว่ามีประเด็นที่สำคัญดังนี้

สาเหตุของปัญหา คือ ขาดแหล่งกำจัดขยะในพื้นที่ และชาวบ้านไม่ให้ความร่วมมือ

แนวทางการแก้ไขปัญหานี้ ให้ความรู้แก่ชุมชน เพิ่มเงินงบประมาณ และชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม

ข้อดี ถึงขยะเพียงพอกับความต้องการ ขนย้ายได้รวดเร็วและสะอาด

ข้อเสีย ค่าใช้จ่ายการกำจัดขยะสูง

โดยหัวหน้างานสาธารณสุขเทศบาลตำบลมหาสารได้ให้สัมภาษณ์ไว้ดังนี้

“สาเหตุของปัญหาขาดงบประมาณอย่างที่บอกไว้แล้ว และที่ขาดพื้นที่กำจัดขยะชาวบ้านไม่ให้ความร่วมมือและความสำคัญกับปัญหาอย่างจริงจัง แนวทางการแก้ไขปัญหานี้ คือ ให้ความรู้แก่ชุมชน เพิ่มเงินงบประมาณและดึงชุมชนเข้ามาพัฒนาแก้ไขปัญหาร่วมกันข้อดีของการบริหารจัดการขยะมูลฝอย กองสาธารณสุขสามารถจัดหาถังขยะได้เพียงพอกับความต้องการของประชาชน ประชาชนมีความพอใจในการขนย้ายขยะได้รวดเร็ว และพนักงานของเราก็ปฏิบัติ

หน้าที่เก็บขนย้ายได้สะอาดดี แต่ข้อเสียก็คงเป็นเรื่องของค่าใช้จ่ายในการจัดการขยะมูลฝอยค่อนข้างจะสูง เรามักจะขาดทุนเป็นประจำ”

3.3 นายประสิทธิ์ สุรินก้อน (2550, กุมภาพันธ์ 12) พนักงานเก็บขยะมูลฝอยเทศบาลตำบลมหาสาร พบว่ามีประเด็นที่สำคัญดังนี้

สาเหตุของปัญหา คือ ชาวบ้านไม่นิยมแยกขยะ

แนวทางการแก้ไขปัญหา คือ รมรงค์ให้ชาวบ้านแยกขยะก่อนทิ้ง

ข้อดี คือ ถังขยะเพียงพอกับความต้องการ และเก็บขยะได้สะอาด

ข้อเสีย คือ ไม่แยกขยะ และคนงานเก็บขยะมีน้อย รถเก็บขยะมีน้อย

โดยพนักงานเก็บขยะมูลฝอยเทศบาลตำบลมหาสารได้ให้สัมภาษณ์ไว้ดังนี้

“สาเหตุของปัญหาขยะมันเพิ่มขึ้นก็เพราะชาวบ้านเขาไม่ค่อยแยกขยะนี้แหละ แก้ไขปัญหานี้ได้ก็คงต้องรณรงค์ให้ชาวบ้านแยกขยะ ทิ้งขยะให้น้อยลงหน่อยข้อดีที่ผมรู้ก็คือ เทศบาลเราจัดถังขยะมาสำรองไว้ให้ชาวบ้านทิ้งขยะกันได้พอเพียงและพวกผมก็ทำงานเก็บขยะได้สะอาดเรียบร้อยดี ตามจุดทิ้งขยะพวกผมจะต้องดูแลความสะอาดรอบถังให้เรียบร้อย ข้อเสียก็มีบ้าง คือ ชาวบ้านเขาก็ทิ้งขยะรวม ๆ กัน ผมก็จะเก็บแยกไว้บ้างบางอย่างมันขายได้ จำนวนของคนงานเก็บขยะก็น้อยกว่าปริมาณขยะ ผมต้องเก็บหลายจุดรถก็มีแค่ 2 คันเอง”

3.4 นายสนั่น เสาวรศ (2550, กุมภาพันธ์ 12) พนักงานขับรถเก็บขยะมูลฝอยเทศบาลตำบลมหาสาร พบว่ามีประเด็นที่สำคัญดังนี้

สาเหตุของปัญหา คือ คนขาดจิตสำนึก

แนวทางการแก้ไขปัญหา คือ ควรช่วยกันแยกขยะก่อนทิ้ง

ข้อดี คือ ถังขยะเพียงพอกับความต้องการ คนงานปฏิบัติหน้าที่ได้ดี และขนย้ายรวดเร็ว

ข้อเสีย คือ พนักงานเก็บขยะมีน้อย

โดยพนักงานขับรถเก็บขยะมูลฝอยเทศบาลตำบลมหาสารได้ให้สัมภาษณ์ไว้ดังนี้

“สาเหตุของปัญหา ผมว่าคนขาดจิตสำนึกที่ดีซึ่งเราแก้ไขกันได้ถ้าเราช่วยกันแยกขยะเล็ก ๆ น้อย ๆ บ้าง แค่นี้ขยะของที่นี่ก็จะน้อยลงเองข้อดีถึงขยะเรามีไว้บริการชาวบ้านมากพอนะพนักงานเก็บขยะก็ทำงานของตัวเองได้ดี ความพร้อมในเรื่องของการเก็บขยะก็ดี ขนย้ายได้รวดเร็ว ข้อเสียพนักงานเก็บขยะมีน้อยควรจะต้องมีเพิ่ม ส่วนปัญหาของขยะ ก็ถ้าชาวบ้านช่วยกันทิ้งให้น้อยลงหัดแยกขยะอย่างจริงจังบ้างก็คงจะดี”

3.5 นางสุทิน พึ่งอยู่ (2550, กุมภาพันธ์ 10) ประชาชนที่อาศัยในพื้นที่เทศบาลตำบลมหาสาร พบว่ามีประเด็นที่สำคัญดังนี้

สาเหตุของปัญหา คือ ไม่มีการแยกขยะก่อนทิ้ง

แนวทางการแก้ไขปัญหา คือ ทางเทศบาลควรจัดหาถังขยะแยกประเภทมาใช้

ข้อดี คือ เก็บขยะได้รวดเร็ว สะอาด

ข้อเสีย คือ ถังขยะมักจะไม่มีฝาปิด ส่งกลิ่นเหม็น

โดยประชาชนในเทศบาลตำบลมหาสารได้ให้สัมภาษณ์ไว้ดังนี้

“สาเหตุของปัญหาขยะที่นี้ คือ ถังขยะมันมีใบเดียวก็ทิ้งรวม ๆ กัน บางทีก็เทรวมกันจน ล้นเลย แนวทางการแก้ไขปัญหาที่พอจะช่วยให้ คืออยากให้มีถังขยะหลาย ๆ ใบมาตั้ง ถ้าจะให้ดีก็ ให้ทางเทศบาลจัดหาถังขยะแยกขยะมาใช้บ้างข้อดีของการบริหารจัดการขยะที่นี้ ปากี่เห็นว่าทาง เทศบาลก็เก็บขยะได้รวดเร็วและก็ตรงเวลาดี เก็บได้สะอาดเรียบร้อยดี ข้อเสียถังขยะที่จัดหามาไม่มี ฝาปิดบ้างที่ทิ้งขยะกันไปก็มักกลิ่นเหม็น”

สรุปผลของการสัมภาษณ์ประชาชนในพื้นที่จากหลายฝ่าย พบว่าทางหน่วยงานที่รับผิดชอบ ปัญหาขยะมูลฝอยให้ความสำคัญในเรื่องของงบประมาณอย่างมาก ซึ่งให้เหตุผลว่าการบริหารจัดการขยะมูลฝอยที่มีประสิทธิภาพนั้น จำเป็นต้องอาศัยเงินงบประมาณที่มากและเพียงพอ ซึ่งจะ ทำให้สามารถแก้ไขปัญหามูลฝอยได้อย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ยังพบว่าจำนวนของพนักงานด้านเก็บ ขยะมูลฝอยยังมีน้อย การแก้ไขปัญหามูลฝอยทำได้ถ้าทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องให้ความร่วมมือ เข้ามามีส่วน ร่วมพัฒนาแก้ไขปัญหอย่างจริงจัง และรณรงค์ส่งเสริมให้มีการคัดแยกประเภทขยะมูลฝอย ร่วมกับการจัดหาถังแยกขยะมาใช้ก็จะทำให้การแก้ไขปัญหามูลฝอยมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ระยะที่สอง

ในขั้นตอนศึกษาขั้นนี้จะเป็นกระบวนการรวบรวมข้อมูลส่วนต่าง ๆ โดยใช้แบบทดสอบ เกี่ยวกับข้อมูลส่วนตัว ระดับความรู้และทัศนคติ และข้อมูลจากแบบสังเกตการณ์ เพื่อให้ได้ข้อมูล ในเชิงลึกในการอธิบายลักษณะของกลุ่มตัวอย่างโดยการเก็บข้อมูลก่อนกระบวนการให้ความรู้ การประชุมเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วมและหลังกระบวนการเสร็จสิ้นลง จึงได้เก็บข้อมูลโดยใช้ แบบทดสอบอีกครั้ง ซึ่งในขั้นตอนของกระบวนการประชุมเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วมนั้น ต้องการให้ผู้นำชุมชนร่วมกันค้นหาปัญหาสาเหตุและแนวทางการแก้ไขปัญหามูลฝอยของท้องถิ่น โดยแสดงออกมาในรูปแบบของกิจกรรมต่าง ๆ การประชุมเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วมมีขั้นตอน การประชุมดังนี้

1 ขั้นตอนของกระบวนการประชุมเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วมนั้น มีดังต่อไปนี้

1.1 แสดงวีดิทัศน์ เรื่อง การรีไซเคิลขยะมูลฝอย

1.2 แสดงสิ่งประดิษฐ์จากขยะมูลฝอยเป็นเครื่องใช้ประเภทต่าง ๆ

1.3 จัดที่นั่งเป็นรูปตัว U ก่อนเข้าสู่การประชุมเพื่อแนะนำวิทยากรและผู้เข้าร่วมประชุม และเจ้าหน้าที่จัดการประชุม

1.4 วิทยากรให้ความรู้เกี่ยวกับขยะมูลฝอย

1.5 จัดที่นั่งเป็นกลุ่ม ๆ ละเท่า ๆ กันทุกกลุ่มตั้งชื่อกลุ่มของตนเองเพื่อเข้าสู่กระบวนการระดมสมองต่อปัญหาขยะมูลฝอยในชุมชน สาเหตุของปัญหา และแนวทางการแก้ไข ร่วมเสนอกิจกรรม/โครงการเพื่อแก้ไขปัญหามูลฝอย

1.6 ทุกกลุ่มอภิปรายผลของการระดมสมองต่อที่ประชุมใหญ่

1.7 วิทยากรร่วมสรุปผล และให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมแก่ผู้เข้าร่วมประชุม

1.8 ผู้วิจัยร่วมสาธิตวิธีการทำปุ๋ยอย่างง่ายจากเปลือกสับปะรด

1.9 ก่อนปิดการประชุมวิทยากรตอบข้อซักถาม และเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมประชุมร่วมแสดงความรู้สึกต่าง ๆ ที่ได้เข้าร่วมประชุมในครั้งนี้

2. ผลจากกระบวนการศึกษาได้แสดงหลังจากได้แสดงข้อมูลในข้อ 2 แล้ว ซึ่งการเก็บข้อมูลจากแบบสอบถามจำนวนทั้งหมด 30 ชุด ทั้งก่อนและหลังการประชุมเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม นั้น พบว่ามีรายละเอียด ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

1. เพศ เป็นเพศชายมากที่สุดจำนวน 17 คน คิดเป็นร้อยละ 56.7 และเพศหญิงจำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 43.3

2. อายุ อายุของผู้นำชุมชนที่เข้าร่วมประชุมมากที่สุด คือ อายุ 41 -50 ปี จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 30.0 และอายุมากกว่า 60 ปี จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 30.0 อายุของผู้เข้าร่วมการประชุมน้อยที่สุด คือ อายุต่ำกว่า 30 ปี จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 6.7 อายุ 51 - 60 ปี จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 23.3 อายุ 30 - 40 ปี จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 10.0

3. การศึกษา ระดับการศึกษาของผู้นำชุมชนที่เข้าร่วมประชุมมากที่สุด คือ ระดับการศึกษาปริญญาตรี จำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 36.7 น้อยที่สุด คือ อื่น ๆ จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 3.3 ระดับประถมศึกษาจำนวน 8 คนคิดเป็นร้อยละ 26.6 ระดับการศึกษาระดับมัธยมศึกษาต้น/ปวช. จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 16.7 ระดับการศึกษามัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวส. จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 16.7

4. อาชีพ อาชีพของผู้นำชุมชนที่เข้าร่วมประชุมมากที่สุด คือ รับราชการ จำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 43.3 น้อยที่สุด คือ ค้าขาย จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 10.0 รับจ้างทั่วไปจำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 13.3 เกษตรกรรม จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 16.7 อื่น ๆ จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 16.7

5. รายได้ รายได้ของผู้นำชุมชนที่เข้าร่วมประชุมมากที่สุด คือ มากกว่า 10,000 บาท จำนวน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 46.7 น้อยที่สุด คือ รายได้ต่ำกว่า 5,000 บาท จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 13.3 และ 5,000 – 10,000 บาท จำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 40.0 รายละเอียด ดังตาราง 1

ตาราง 1 แสดงข้อมูลเกี่ยวกับเพศ อายุ การศึกษา อาชีพ และรายได้ของผู้นำชุมชน

ข้อมูล	กลุ่มข้อมูล	จำนวน	ร้อยละ
เพศ	ชาย	17	56.7
	หญิง	13	43.3
อายุ	ต่ำกว่า 30 ปี	2	6.7
	30 - 40 ปี	3	10.0
	41 - 50 ปี	9	30.0
	51 - 60 ปี	7	23.3
	มากกว่า 60 ปี	9	30.0
	การศึกษา	ระดับประถมศึกษา	8
	ม. ต้น/ปวช.	5	16.7
	ม.ปลาย/ปวส.	5	16.7
	ปริญญาตรี	11	36.7
	อื่น ๆ	1	3.3
อาชีพ	รับจ้างทั่วไป	4	13.3
	เกษตรกรรวม	5	16.7
	ค้าขาย	3	10.0
	รับราชการ	13	43.3
	อื่น ๆ	5	16.7
	รายได้	ต่ำกว่า 5,000 บาท	4
5,000-10,000 บาท		12	40.0
มากกว่า 10,000 บาท		14	46.7

ส่วนที่ 2 ข้อมูลความรู้ในการคัดแยกประเภทขยะมูลฝอย

การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบทดสอบก่อนและหลังการประชุมเชิงปฏิบัติการ อย่างมีส่วนร่วม จำนวน 30 คน เพื่อแสดงข้อมูลเกี่ยวกับความรู้ในการคัดแยกประเภทขยะมูลฝอยก่อนและหลังการจัดการประชุมเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วมในภาพรวมแตกต่างกัน ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่ามีรายละเอียดดังนี้

ก่อนเข้าร่วมการประชุมเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม ระดับความรู้ของผู้นำชุมชนเมื่อวัดจากระดับความรู้ของผู้นำชุมชนพบว่า ผู้นำชุมชนที่เข้าร่วมกระบวนการศึกษามีระดับความรู้สูงสุดในข้อ 10 คือ 1.00 ระดับความรู้รองลงมาในข้อ 1, 2, 3, 8, 12 คือ .97 และระดับความรู้รองลงมาในข้อ 5, 6, 11, 15 คือ .93 ผู้นำชุมชนมีระดับความรู้ต่ำสุดในข้อ 14 คือ .40 ระดับความรู้รองลงมาในข้อ 13 คือ .63 และระดับความรู้รองลงมาในข้อ 4 คือ .83 ค่าเฉลี่ยความรู้รวมก่อนกระบวนการศึกษา คือ 0.88

หลังเข้าร่วมการประชุมเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม ความรู้ในการคัดแยกประเภทขยะมูลฝอยของผู้นำชุมชน เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยของข้อคำถามความรู้ในการคัดแยกประเภทขยะมูลฝอย หลังเข้าร่วมกระบวนการพบว่า ระดับความรู้ของผู้นำชุมชนที่เข้าร่วมกระบวนการศึกษามีระดับความรู้สูงสุดในข้อ 6 และ 10 คือ 1.00 ระดับความรู้รองลงมาในข้อ 1, 2, 3, 8, 11, 12 คือ .97 ระดับความรู้รองลงมาในข้อ 5 และ 15 คือ .93 ผู้นำชุมชนมีระดับความรู้ต่ำสุดในข้อ 14 คือ .53 ระดับความรู้รองลงมาในข้อ 13 คือ .80 และระดับความรู้รองลงมาในข้อ 4, 7, 9 คือ .90 ค่าเฉลี่ยความรู้รวมหลังกระบวนการศึกษา คือ 0.91

สรุปผล เมื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความรู้ในการคัดแยกประเภทขยะมูลฝอยก่อนและหลังเข้าร่วมกระบวนการพบว่า ความรู้ก่อนเข้าร่วมกระบวนการต่ำกว่าความรู้หลังเข้าร่วมกระบวนการ เมื่อพิจารณาจากค่าความรู้เฉลี่ยทั้งก่อนและหลังเข้าร่วมกระบวนการศึกษาความรู้สูงขึ้นเล็กน้อย รายละเอียดตามตาราง 2

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

ระดับคะแนนความรู้ของผู้เข้าร่วมประชุมก่อนและหลังการประชุม พบว่า ระดับคะแนนความรู้ก่อนและหลังเข้าร่วมประชุมมีค่าเฉลี่ย 13.20 คือ ระดับความรู้สูง และความรู้หลังเข้าร่วมประชุมมีค่าเฉลี่ย 13.77 คือ ระดับความรู้สูง เช่นกัน ดังนั้น ระดับความรู้ก่อนและหลังเข้าร่วมประชุม จึงมีความแตกต่างกันเล็กน้อยตามตาราง 3

ตาราง 3 แสดงระดับคะแนนความรู้ของผู้เข้าร่วมกระบวนการก่อนและหลังเข้าร่วมการประชุม

ความรู้	ค่าเฉลี่ย (\bar{X})	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)
ความรู้ก่อนเข้าร่วมประชุม	13.20	1.58
ความรู้หลังเข้าร่วมประชุม	13.77	1.00

ข้อมูลเปรียบเทียบความรู้ในการคัดแยกประเภทขยะมูลฝอยก่อน และหลังการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม นั้น เมื่อใช้ค่าสถิติ t-test (Paired Samples t-test) ทดสอบพบว่า ค่าคะแนนเฉลี่ยของความรู้ก่อนและความรู้หลังเข้าร่วมกระบวนการศึกษาในภาพรวมมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 คือ ขอมสมมติฐานที่ตั้งไว้ ระดับความรู้ของผู้นำชุมชนเกี่ยวกับการคัดแยกประเภทขยะมูลฝอยจะแตกต่างกันหลังจากเข้าร่วมกระบวนการศึกษา มีรายละเอียดตามตาราง 4

ตาราง 4 เปรียบเทียบความรู้ในการคัดแยกประเภทขยะมูลฝอยทั้งก่อนและหลังการเข้าร่วมกระบวนการ

ความรู้	ค่าเฉลี่ย (\bar{X})	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)
---------	-------------------------	----------------------------

ความรู้ก่อนเข้าร่วมประชุม	13.2000	1.5844
ความรู้หลังเข้าร่วมประชุม	13.7667	1.0063
<hr/>		
t = 3.195	df = 29	*sig = .003

ส่วนที่ 3 ข้อมูลการเปรียบเทียบระดับของทัศนคติในการคัดแยกประเภทขยะมูลฝอยมีดังนี้

การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบทดสอบก่อนและหลังการประชุมเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม เพื่อแสดงข้อมูลเกี่ยวกับทัศนคติในการคัดแยกประเภทขยะมูลฝอยก่อนและหลังการจัดการประชุมเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วมในภาพรวมแตกต่างกัน ผลการวิเคราะห์ข้อมูลมีรายละเอียด ดังนี้

ก่อนเข้าร่วมการประชุมเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม ทัศนคติในการคัดแยกประเภทขยะมูลฝอยของผู้นำชุมชน เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยของข้อคำถามทัศนคติในการคัดแยกประเภทขยะมูลฝอยหลังเข้าร่วมกระบวนการ ระดับทัศนคติของผู้นำชุมชนมีระดับทัศนคติที่ดีในทุกข้อ ในข้อคำถามที่ 6 มีระดับทัศนคติปานกลาง คิดค่าเฉลี่ยทัศนคติรวมได้ 4.137

หลังเข้าร่วมการประชุมเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม พบว่า ค่าเฉลี่ยของทัศนคติในการคัดแยกประเภทขยะมูลฝอยของผู้นำชุมชนอยู่ในระดับดีมาก โดยเฉพาะในข้อคำถามที่ 9 ข้อคำถามที่ 6 ระดับทัศนคติปานกลาง คิดค่าเฉลี่ยทัศนคติรวมได้ 4.196

สรุปผล เมื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยทัศนคติในการคัดแยกประเภทขยะมูลฝอยก่อนและหลังเข้าร่วมกระบวนการพบว่า ทัศนคติก่อนเข้าร่วมกระบวนการต่ำกว่าทัศนคติหลังเข้าร่วมกระบวนการ เมื่อพิจารณาระดับทัศนคติเฉลี่ยรวมทั้งก่อนและหลังเข้าร่วมกระบวนการศึกษา พบว่าระดับค่าเฉลี่ยของทัศนคติสูงขึ้นเล็กน้อยรายละเอียดตามตาราง 5

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

ข้อมูลเปรียบเทียบทัศนคติในการคัดแยกประเภทขยะมูลฝอยก่อนและหลังการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วมโดยทัศนคติก่อนเข้าร่วมประชุมมีค่าเฉลี่ย 4.14 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน .087 เป็นระดับทัศนคติที่อยู่ในเกณฑ์ ดี และทัศนคติหลังเข้าร่วมประชุมมีค่าเฉลี่ย 4.20 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน .079 เป็นระดับทัศนคติที่อยู่ในเกณฑ์ ดี จึงสรุปได้ว่า ระดับทัศนคติก่อนและหลังเข้าร่วมประชุมเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วมแตกต่างกันเล็กน้อย และมีระดับทัศนคติ ดี เช่นกัน เมื่อใช้ค่าสถิติ t-test (Paired samples t-test) ทดสอบพบว่า ค่าคะแนนเฉลี่ยของทัศนคติก่อนและทัศนคติหลังเข้าร่วม กระบวนการศึกษาในภาพรวมมีความแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 กล่าวคือ ปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ว่า ระดับทัศนคติของ ผู้นำชุมชนเกี่ยวกับการคัดแยกประเภทขยะมูลฝอย จะเปลี่ยนแปลงหลังจากเข้าร่วมกระบวนการศึกษา รายละเอียดตามตาราง 6

ตาราง 6 เปรียบเทียบทัศนคติในการคัดแยกประเภทขยะมูลฝอยทั้งก่อนและหลังการกระบวนการ

ทัศนคติ	ค่าเฉลี่ย (\bar{X})	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)
ทัศนคติก่อนเข้าร่วมประชุม	4.1378	.0867
ทัศนคติหลังเข้าร่วมประชุม	4.1956	.0789
t = .463 df = 29 sig = 0.647		

ข้อมูลจากการสังเกต มีดังนี้

แบบสังเกตการณ์ โดยสังเกตจากกิจกรรมตามกระบวนการศึกษาดังนี้เป็นการสังเกตการเข้าร่วมกระบวนการศึกษาในการประชุมเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม โดยวัดระดับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของผู้นำชุมชนที่เข้าร่วมกระบวนการศึกษารั้งนี้ สามารถแบ่งระดับของการมี

ส่วนร่วมออกเป็น 3 ระดับ คือ ระดับการมีส่วนร่วมมาก ระดับการมีส่วนร่วมปานกลาง และระดับการมีส่วนร่วมน้อย มีประเด็นหลักต่าง ๆ และรายละเอียดตามตาราง 7

ตาราง 7 แสดงระดับการมีส่วนร่วมของผู้เข้าร่วมกระบวนการศึกษาในกิจกรรมต่าง ๆ

กิจกรรม	ระดับการมีส่วนร่วมมาก	ระดับการมีส่วนร่วมปานกลาง	ระดับการมีส่วนร่วมน้อย
1. ความพร้อมเพรียงในการเข้าร่วมกระบวนการศึกษา		✓	
2. ความสนใจต่อเอกสารประกอบการบรรยาย			✓
3. ความสนใจในการสนทนาของแต่ละกลุ่ม		✓	
4. การแลกเปลี่ยนที่สนะ ความคิดเห็นต่าง ๆ ในกลุ่ม		✓	
5. การซักถามของผู้เข้าร่วม กระบวนการศึกษากับวิทยากร		✓	
6. การให้ความสนใจขณะมีการนำเสนอผลงานของกลุ่ม	✓		
7. การร่วมเสนอปัญหา	✓		
8. การร่วมนำเสนอผลงานของกลุ่ม	✓		
9. การประสานงานในกลุ่ม	✓		
10. การเสนอแนะความคิดเห็นเพิ่มเติม	✓		

ในการเสนอผลงานในกลุ่มใหญ่		✓	
---------------------------	--	---	--

จากตาราง 7 แสดงถึงระดับของการมีส่วนร่วม ซึ่งมีประเด็นกิจกรรมที่ระดับการมีส่วนร่วมมาก คือ กิจกรรมเกี่ยวกับความสนใจขณะมีการนำเสนอผลงานของกลุ่ม การร่วมเสนอปัญหา การร่วมนำเสนอผลงานของกลุ่ม และการประสานงานในกลุ่ม ส่วนกิจกรรมที่ระดับการมีส่วนร่วมปานกลางคือ ความพร้อมเพรียงในการเข้าร่วมกระบวนการศึกษา ความสนใจในการสนทนาของกลุ่มแต่ละกลุ่ม การแลกเปลี่ยนทัศนะ ความคิดเห็นต่าง ๆ ในกลุ่ม การซักถามของผู้เข้าร่วม กระบวนการศึกษากับวิทยากร และการเสนอแนะความคิดเห็นเพิ่มเติมในการเสนอผลงานในกลุ่มใหญ่ ประเด็นกิจกรรมที่ระดับการมีส่วนร่วมน้อย คือ ความสนใจต่อเอกสารประกอบการบรรยาย

กระบวนการศึกษาเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม เข้าร่วมกิจกรรมการฟังบรรยายจากวิทยากร สาธิตวิธีการทำปุ๋ย และร่วมกันค้นหาปัญหา สาเหตุ และแนวทางการแก้ไขต่อปัญหา ด้านการบริหารจัดการขยะมูลฝอย ร่วมด้วยวิธีการระดมสมองซึ่งมีการแบ่งกลุ่มสนทนาจำนวน 4 กลุ่ม กลุ่มละ 7-8 คน ประกอบด้วยกลุ่มสามัคคี กลุ่มมัชฌิมา กลุ่มพัฒนาขยะมูลฝอย และกลุ่มรักสะอาด แต่ละกลุ่มได้ร่วมกันเสนอปัญหา สาเหตุ และแนวทางการแก้ไขซึ่งมีรายละเอียดที่จะแสดงในตาราง 8

ตาราง 8 การระดมสมองของกลุ่มผู้นำชุมชนที่เข้าร่วมกระบวนการศึกษา

ชื่อกลุ่ม	ปัญหา	สาเหตุ	แนวทางการแก้ไข
สามัคคี	1. คน 2. วิธีการ 3. ธรรมชาติ	1. ขาดจิตสำนึก 2. ขาดความรับผิดชอบ 3. มั่งง่าย 4. รถเก็บขยะไปไม่ถึง 5. ไม่แยกขยะ 6. ทิ้งขยะไม่ลงถัง 7. อุทกภัย	1. ปลุกฝังจิตสำนึก 2. คัดแยกขยะมูลฝอย 3. รถขยะต้องเก็บขยะ ทุกจุด
มัชฌิมา	1. โรงงาน อุตสาหกรรม	1. ปล่อยของเสีย ควันพิษ 2. ไม่แยกขยะ	1. จัดหาภาชนะคัดแยก ขยะมูลฝอย

2. คน	3. ไม่มีจิตสำนึก	2. ปลุกฝังจิตสำนึก
3. วัสดุอุปกรณ์	4. มั่งง่าย ไม่รับผิดชอบ	3. แก้ปัญหาอย่างจริงจัง
4. หน่วยงานที่ รับผิดชอบ	5. ขาดความรู้	4. ออกกฎเข้มงวด
5. การจัดเก็บ	6. ไม่รู้จักคุณประโยชน์	5. เพิ่มงบประมาณ
	7. ไม่ให้ความสำคัญกับปัญหา	6. กระจายเสียงให้ ความรู้กับประชาชน
	8. คนงานไม่พอ	
	9. ขาดความเข้าใจการจัด การขยะ	

ตาราง 8 (ต่อ)

ชื่อกลุ่ม	ปัญหา	สาเหตุ	แนวทางการแก้ไข
		10. รถเก็บขยะไม่พอ	
		11. ต้องขนย้ายขยะทุกวัน	
		12. ไม่มีพื้นที่กำจัดในท้องถิ่น	
พัฒนาขยะ มูลฝอย	1. คน	4. ไม่ทิ้งขยะลงถัง	1. ปลุกฝังจิตสำนึก
	2. สถานที่	5. ทิ้งขยะไม่แยกประเภท	2. จัดหาถังขยะให้พอ
	3. ระบบ	6. ประชาชนไม่มีความ รับผิดชอบต่อ	3. ให้ความรู้
		7. ไม่มีสถานที่กำจัดขยะ	4. ปรับปรุงระบบ
		8. ไม่มีระบบที่ดีที่มี ประสิทธิภาพ	5. การกำจัดต้องมี ประสิทธิภาพ
รักสะอาด	1. คน	1. มั่งง่าย	1. คัดแยกขยะก่อนทิ้ง
	2. สัตว์	2. เก็บขยะไม่ถูกวิธี	2. ทิ้งขยะเป็นที่
	3. ธรรมชาติ	3. สภาพแวดล้อมเป็นพิษ	
		4. คุกคลอง	
		5. กิ่งไม้ ใบไม้	
		6. มูลสัตว์	

เมื่อผ่านกระบวนการระดมสมอง โดยทุกกลุ่มร่วมกันแสดงความคิดเห็นในการค้นหาปัญหา สาเหตุและแนวทางการแก้ไข พบว่าทุกกลุ่มมีการแสดงความคิดเห็นที่หลากหลายแตกต่างกัน ดังนั้นจึงต้องทำการปรึกษาหารือร่วมกันอีกครั้งต่อที่ประชุมใหญ่ เพื่อหาข้อตกลงในประเด็นที่ทุกกลุ่มต่างให้ความเห็นว่ามีผลสำคัญที่สุดในปัญหา สาเหตุ และแนวทางการแก้ไข ซึ่งสามารถสรุปรายละเอียดได้ตามตาราง 9

ตาราง 9 การระดมสมองของผู้เข้าร่วมกระบวนการศึกษาต่อที่ประชุมใหญ่ เพื่อสรุปการค้นหาปัญหา สาเหตุ และแนวทางการแก้ไขปัญหาขยะมูลฝอยในท้องถิ่นเทศบาลตำบลมหาราช

ปัญหาขยะมูลฝอย	สาเหตุ	แนวทางการแก้ไข
1. คน	<ol style="list-style-type: none"> ขาดจิตสำนึก ทิ้งขยะไม่เป็นที่ มั่งง่ายและไม่มีความรับผิดชอบ ไม่ให้ความสำคัญกับการคัด ขาดความรู้ในเรื่องขยะมูลฝอย ขาดความสนใจที่จะนำขยะมาให้เกิดประโยชน์ เพิ่มขึ้น 	<ol style="list-style-type: none"> ปลูกฝังจิตสำนึกที่ดีให้แก่คน ผู้นำต้องมีบทบาททำตนให้เป็นตัวอย่าง ให้ความรู้ทั้งในโรงเรียน บ้าน และวัด ส่งเสริมให้แต่ละครัวเรือนทำการคัดแยกประเภทขยะก่อนทิ้ง
2. การจัดเก็บ	<ol style="list-style-type: none"> การขนย้ายขยะต้องทำทุกวัน การขนย้ายขยะของคนงานไม่เรียบร้อย ไม่มีแหล่งกำจัดขยะในท้องถิ่นที่มีคุณภาพ รถเก็บขยะมีไม่เพียงพอ ขาดภาชนะรองรับ 	<ol style="list-style-type: none"> จัดภาชนะในการคัดแยกประเภทขยะมูลฝอย เพิ่มเวลาในการจัดเก็บขยะมูลฝอย 2 ครั้งต่อวัน จัดตั้งบริการรับซื้อขยะมูลฝอยหาวิธีการจัดการขยะที่มีคุณภาพ
3. สถานที่	<ol style="list-style-type: none"> แต่ละครัวเรือนไม่ทำการคัดแยกประเภทขยะมูลฝอย 	<ol style="list-style-type: none"> ขยะจากครัวเรือนต้องคัดแยกขยะมูลฝอยก่อนทิ้ง

2. จุดที่ขยะขาดการดูแลเอาใจใส่
ไม่รักษาความสะอาด | 2. รณรงค์ส่งเสริมให้ทิ้งขยะ
ลงภาชนะที่จัดไว้ เพื่อ
ความสะอาด |
|---|--|

ตาราง 9 (ต่อ)

ปัญหาขยะมูลฝอย	สาเหตุ	แนวทางการแก้ไข
4. หน่วยงานที่ รับผิดชอบ	<ol style="list-style-type: none"> 1. ไม่ให้ความสำคัญต่อปัญหา ขยะมูลฝอยจริงจัง 2. บุคลากรไม่เพียงพอ 3. ขาดความเข้าใจในการจัดการ ขยะ 	<ol style="list-style-type: none"> 1. ควรจัดหาภาชนะคัดแยก ประเภทขยะมูลฝอยทิ้งขยะ เปียกและขยะแห้ง 2. ส่งเสริมการกระจายเสียง ถ่ายทอดความรู้แก่คนใน ท้องถิ่น 3. จัดหาภาชนะที่แข็งแรง มั่นคง มีคุณภาพเพื่อรองรับขยะ มูลฝอย 4. จัดสรรงบประมาณเพิ่มเติม ในการแก้ไขปัญหามูลฝอย 5. ออกเทศบัญญัติควบคุมการ กระทำความผิดเรื่องขยะมูลฝอย 6. ทุกแผนงานจะต้องมีการติดตาม และประเมินผลความก้าวหน้า อย่างจริงจัง

สรุปผลจากการระดมสมองของผู้นำชุมชนเกี่ยวกับปัญหาของการบริหารจัดการขยะมูลฝอยพบว่า ประเด็นสำคัญที่สุดโดยปัญหาเกิดจากคนเป็นสาเหตุ คือ ขาดจิตสำนึก ที่ขยะไม่เป็นที่ ภาชนะที่จัดไว้ ซึ่งมีแนวทางแก้ไขคือต้องปลูกฝังจิตสำนึกที่ดีให้แก่คน ประเด็นด้านการจัดเก็บผู้นำชุมชนเห็นตรงกันว่าสาเหตุของปัญหานั้น คือ การขนย้ายขยะต้องทำทุกวัน แนวทางการแก้ไขก็ควรที่จะเพิ่มเวลาในการขนย้ายจัดเก็บทุกวัน สาเหตุของปัญหาด้านสถานที่นั้นผู้นำชุมชนเห็นว่าแต่ละครัวเรือนไม่ทำการคัดแยกขยะมูลฝอย แนวทางการแก้ไขที่ควร คือ ขยะมูลฝอยจากครัวเรือนควรจะทำการคัดแยกก่อนทิ้ง ปัญหาของขยะมูลฝอยที่มาจากด้านหน่วยงานที่รับผิดชอบมีสาเหตุที่สำคัญ คือ ไม่ให้ความสำคัญต่อปัญหาขยะมูลฝอยอย่างจริงจัง แก้ไขปัญหาด้วยการจัดภาชนะคัดแยกประเภทขยะมูลฝอยทั้งขยะเปียกและขยะแห้ง

ตาราง 10 กิจกรรมคัดแยกประเภทขยะมูลฝอยที่ได้จากการประชุมเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม

กิจกรรม	กลุ่มเป้าหมาย	ผู้รับผิดชอบ
1. ธนาคารขยะ	โรงเรียนวัดอุโลม โรงเรียนวัดปากคลอง	ครูโรงเรียนวัดอุโลม ครูโรงเรียนวัดปากคลอง
2. กองทุนรับซื้อขยะ	ประชาชน	ประธานชุมชน

การประชุมเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนากิจกรรมคัดแยกประเภทขยะมูลฝอยของผู้นำชุมชนทุกฝ่ายที่เข้าร่วมกระบวนการศึกษา โดยทุกฝ่ายได้ร่วมกันระดมสมองในการแก้ไขปัญหามูลฝอยของท้องถิ่นร่วมกัน ซึ่งได้ร่วมตกลงกันทำกิจกรรมตามตาราง 10 ดังนี้ การศึกษานี้ทำให้ทราบว่า ผู้นำชุมชน ผู้รู้และผู้บริหารต่างเห็นว่าการบริหารจัดการขยะมูลฝอยมีปัญหาถึงจะไม่หนักหนาเกินกว่าจะรับปัญหานั้น แต่ก็สมควรต้องมีการปรับปรุง พัฒนาแก้ไขอย่างจริงจัง ทางเทศบาลจึงส่งเสริมนโยบายลดปริมาณขยะแทนที่จะซื้อพื้นที่ในการกำจัดขยะมูลฝอย โดยได้บรรจุแผนงานพัฒนาของเทศบาลนครงค์ให้ประชาชนในท้องถิ่น คัดแยกขยะมูลฝอยจากครัวเรือนก่อนทิ้ง นโยบายลักษณะนี้ก็สามารถกำหนดกลยุทธ์ในการแก้ไขปัญหามูลฝอยได้อย่างบูรณาการได้หลายรูปแบบ ดังคำกล่าวของนายเชื้อ พัฒนะสูตร ผู้นำชุมชนกลุ่มหนึ่งที่เข้าร่วมกระบวนการศึกษาว่า

“โครงการธนาคารขยะ และโครงการกองทุนรับซื้อขยะแต่ละครัวเรือนสามารถแก้ไขปัญหาขยะมูลฝอยให้ปริมาณขยะลดลงได้”

จากคำกล่าวข้างต้นแสดงว่ามีแนวโน้มที่ดีในการพัฒนากลยุทธ์ และนำมาประยุกต์ใช้ในท้องถิ่นได้โดยให้แต่ละชุมชนมีส่วนร่วมในการดำเนินการกับหน่วยงานและองค์กรในชุมชน เช่น วัด สถาบันการศึกษาหรือองค์กรเอกชนอื่น ๆ โดยเทศบาลตำบลมหาสารจะต้องให้การสนับสนุนอย่างจริงจังต่อไป

ดังนั้นการประชุมเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วมโดยเทคนิควิธีการระดมสมองนั้นช่วยกระตุ้นให้ผู้นำชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการปัญหาด้านการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของชุมชน ทำให้เกิดความรู้และทัศนคติที่ดีจากการอภิปรายของวิทยากรถือว่าเป็นวิธีการบูรณาการร่วมกันที่ได้ผลดี เพราะนอกจากผู้นำชุมชนจะเห็นปัญหาที่เกิดขึ้นหลายแง่มุมแล้วยังได้รับความรู้เกี่ยวกับการรวมกลุ่มในการแก้ไขปัญหาจากพื้นที่อื่น ซึ่งทำให้ผู้นำชุมชนได้พัฒนาวิสัยทัศน์ในการแก้ไขปัญหาด้านนี้ นอกจากนี้การใช้เทคนิคการระดมสมองซึ่งใช้เพื่อกระตุ้นการมีส่วนร่วมด้านการแสดงความคิดของผู้นำชุมชน จากการศึกษาครั้งนี้พบว่ากลุ่มเป้าหมายประกอบด้วยกลุ่มบุคคลที่มีความแตกต่างกันในเรื่องของความรู้ และประสบการณ์ ทำให้การเสนอความคิดเห็นในกลุ่มบางครั้งมีการผูกขาดโดยสมาชิกในกลุ่มที่มีความรู้และประสบการณ์ที่เหนือกว่า อย่างไรก็ตามการให้สมาชิกในกลุ่มได้รับทราบปัญหาที่เกิดขึ้น โดยการฉายให้เห็นหรือการอภิปรายจากผู้รู้จะสามารถกระตุ้นให้สมาชิกในกลุ่มเกิดแรงผลักดันที่ต้องการมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมและอื่น ๆ จากการประชุมเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วมหลังจากตัวแทนของกลุ่มนำเสนอประเด็นสำคัญต่าง ๆ ตามกระบวนการ แนวโน้มของการเสนอข้อคิดเห็นมีดังนี้ การรวมกลุ่มสนทนาของผู้นำชุมชนที่เข้าร่วมกระบวนการศึกษาในครั้งนี้ เป็นอีกกิจกรรมหนึ่งที่สามารถกระตุ้นให้กลุ่มเป้าหมายเห็นว่ามีความรู้สึกรู้สีกที่ต้องการแก้ไขปัญหา ร่วมกัน โดยมีเทศบาลเป็นผู้รับผิดชอบ โดยผู้นำชุมชนท่านหนึ่งได้กล่าวว่า

“โครงการที่จัดประชุมวันนี้เป็นประโยชน์ แต่การปฏิบัติมันยากการพัฒนาที่เป็นสิ่งที่ยากมาก เช่นกันที่จะทำให้เกิดขึ้นในทันที ผมหวังว่าเทศบาลจะรับผิดชอบงานนี้ และก็จะขอฝากบอกว่าถ้าเราทุกคนร่วมมือกันทำทุกอย่างก็จะดีขึ้น ส่วนผมก็เริ่มด้วยการนำความรู้นี้ไปพัฒนาที่บ้านผมก่อน”

การแบ่งกลุ่มโดยมีคณะครูอาจารย์จากโรงเรียนต่าง ๆ ที่เข้าร่วมกระบวนการศึกษา พบว่าในการศึกษาครั้งนี้ ครูอาจารย์เป็นผู้นำชุมชนแบบหนึ่งที่มีความสำคัญในการพัฒนาและสามารถปลูกฝังจริยธรรม ศีลธรรมที่ดีแก่เยาวชนได้ จากจุดนี้จึงทำให้สามารถมองเห็นความเป็นไปได้ในการแก้ไขปัญหาของท้องถิ่น เพราะครูเป็นศูนย์กลางอย่างหนึ่งที่จะช่วยผลักดันแผนงาน/โครงการต่าง ๆ ที่กำหนดร่วมกันให้เป็นไปได้หลายประการ อาจารย์ท่านหนึ่งที่เข้าร่วมกระบวนการศึกษาครั้งนี้ได้กล่าวไว้ว่า

“ที่โรงเรียนวัดโคกโลมที่ดิฉันสอนอยู่ ได้มีการคัดแยกประเภทขยะมาแล้ว แต่ไม่มีสถานที่เก็บขยะจำนวนมากได้ทำประมาณ 2 ปี ให้เด็กนักเรียนลงทำคูเล็กๆ ที่มาวันนี้ถือว่าดีมากและก็ได้รับประโยชน์มากเช่นกัน”

นายกเทศบาลตำบลมหาสาร กล่าว่าว่า

“ผมมีความยินดีเป็นอย่างยิ่งที่เห็นผู้นำชุมชนภาคต่าง ๆ มาร่วมกันแก้ไขปัญหาของท้องถิ่น และทางเทศบาลเองก็ให้ความสำคัญกับการประชาคมของประชาชนในท้องถิ่นเสมอมาทุกครั้งขอให้ทุกนำความรู้ที่ได้ร่วมกันพัฒนาท้องถิ่นอย่างจริงจังต่อไป”

หัวหน้างานสาธารณสุข กล่าว่าว่า

“วันนี้ได้รับความรู้มากมาย และดีใจที่ผู้นำชุมชนภาคต่าง ๆ เข้าร่วมการประชุมอย่างพร้อมเพรียง ผมยินดีที่จะส่งเสริมและผลักดันแผนงานที่จะช่วยแก้ไขปัญหาขยะมูลฝอย”

เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน กล่าว่าว่า

“การเข้าร่วมประชุมวันนี้ได้รับประโยชน์ต่อตนเอง และหน้าที่การงานมากมาย ซึ่งมีหลายอย่างที่จะต้องนำไปปฏิบัติและทำการปรับปรุงแก้ไขเกี่ยวกับงานด้านแผนพัฒนา โครงการที่เกี่ยวกับงานสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อมต่อไป”

ดังนั้น ในการศึกษาครั้งนี้จะเป็นประโยชน์เพิ่มขึ้น เมื่อผู้นำชุมชนนำแนวทางแก้ไขปัญหาที่ได้จากกระบวนการวิจัยไปใช้ในการกำหนดแผนงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและนำเสนอ

ต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น สถาบันการศึกษาทุกระดับ หน่วยงานด้านการประชาสัมพันธ์สำนักงานสาธารณสุข สำนักงานสิ่งแวดล้อมและองค์กรเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมหรือคุณภาพชีวิตของประชาชน เพื่อให้บรรลุเข้าแผนพัฒนาทุกระดับซึ่งจะสามารถขับเคลื่อนให้เกิดการแก้ปัญหาอย่างเป็นรูปธรรมต่อไป

ระยะที่สาม

กิจกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นถือว่า กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วมครั้งนี้ได้ก่อให้เกิดให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมีจิตสำนึกด้านปัญหาเรื่องบริหารจัดการขยะมูลฝอย โดยการคัดแยกประเภทขยะมูลฝอยก่อนทิ้งจะสามารถเปลี่ยนแปลงความรู้และทัศนคติของผู้เข้าร่วมได้ ผ่านมาได้มีการนำเสนอจากกลุ่มผู้เข้าร่วมกระบวนการได้เสนอแนวคิดวิธีการแก้ไขปัญหาปัญหาปริมาณขยะด้วยการคิดแผนงานธนาคารขยะมูลฝอย หรือการจัดตั้งกองทุนรับซื้อขยะมูลฝอยจากครัวเรือนอย่างไรก็ตามการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการขยะมูลฝอย หากนำแนวคิดการบริหารจัดการดังกล่าวนำมาผสมผสานกับการแก้ไขปัญหาด้านเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อมแล้ว คาดว่า จะทำให้การดำเนินงานด้านนี้สามารถแก้ไขปัญหาดังกล่าวข้างต้นได้อย่างเป็นรูปธรรม การตั้งสมมติฐานว่าจะเกิดโครงการคัดแยกประเภทขยะมูลฝอยในเทศบาลตำบลมหาสารหลังจากผ่านกระบวนการแล้ว พบว่าจากการติดตามความก้าวหน้าหลังจากได้เข้าร่วมประชุมเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วมแล้ว พบว่ามีความเปลี่ยนแปลงทั้งในภาคปฏิบัติและภาคของนโยบาย ดังนี้

ภาคปฏิบัติของผู้นำชุมชนหลังจากได้เข้าร่วมกระบวนการศึกษาแล้ว พบว่า มีผู้เข้าร่วมกระบวนการส่วนหนึ่งสนใจอย่างมากที่จะนำความรู้เกี่ยวกับการทำปุ๋ยหมักจากเปลือกสับปะรด และขยะเปียกอย่างอื่น ๆ ซึ่งหลังจบกระบวนการศึกษาแล้วผู้วิจัยต้องตอบคำถาม ข้อเสนอ และวิธีการทำปุ๋ยซึ่งเป็นที่น่ายินดีอย่างยิ่งที่มีผู้สนใจจะนำความรู้ไปปฏิบัติและถ่ายทอดความรู้กับผู้อื่นต่อไป

ภาคนโยบายของทางเทศบาลตำบลมหาสารนั้นได้กำหนดแนวของนโยบายการบริหารจัดการขยะมูลฝอย คือ การจัดหาวิธีการกำจัดขยะมูลฝอยที่ไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ถือเป็นนโยบายที่มีแนวทางอย่างบูรณาการ โดยการบรรจุแผนงานรณรงค์ส่งเสริมให้ประชาชนทำการคัดแยกประเภทขยะมูลฝอยจากครัวเรือนไว้ในแผนพัฒนาสามปีของเทศบาลตำบลมหาสาร พ.ศ. 2551-2553 แล้ว รวมทั้งการจัดสรรงบประมาณที่มากพอสมควรในยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมสำหรับการจัดสรรงบประมาณจัดซื้อถังขยะตลอดปี จำนวน 100,000 บาท

ดังนั้น ในการศึกษาครั้งนี้จะเป็นประโยชน์ เมื่อผู้นำชุมชนนำแนวทางการแก้ไขปัญหาที่ได้จากกระบวนการวิจัยไปใช้ในการกำหนดแผนงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และนำเสนอต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น สถาบันการศึกษาทุกระดับ หน่วยงานด้านการประชาสัมพันธ์ สำนักงานสาธารณสุข สำนักงานสิ่งแวดล้อมและองค์กรที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมหรือคุณภาพชีวิตของประชาชน เพื่อให้บรรจุเข้าในแผนพัฒนาทุกระดับซึ่งจะสามารถขับเคลื่อนให้เกิดการแก้ปัญหาอย่างเป็นรูปธรรมต่อไป

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา